

ПОБУТОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР В РОКИ ПЕРЕБУДОВИ (1985 – 1991): ПРОГРАМНІ ЗАВДАННЯ І РЕАЛІЇ

Основною метою дослідження обраної теми є рівень розвитку сервісу побутового обслуговування населення в Українській РСР в роки Перебудови.

У дослідженні були використані діалектичний метод, метод аналізу та синтезу, узагальнюючі методи. В даній статті проаналізовані накреслені завдання програмних документів стосовно розвитку сфери побутових послуг та механізми їх реалізації. Розкрито вплив постанов «Про комплексну програму розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг на 1986 – 2000 роки», «Про створення кооперативів з побутового обслуговування населення» та Законів «Про індивідуальну трудову діяльність», «Про кооперацію», «Про державне підприємство (об'єднання)» на рівень задоволення потреб населення у послугах сервісу побутового обслуговування та визначені причини їх малоєфективного впливу на рівень задоволення населення даними видами послуг. Охарактеризована якість і культура побутового обслуговування населення. Проаналізований рівень забезпечення робітників і службовців побутовими послугами за місцем роботи та проживання.

Ключові слова: сфера послуг, платні послуги, побутове обслуговування, матеріально-технічна база, кооператив, індивідуальна трудова діяльність.

Рівень розвитку сфери послуг прямо пропорційно впливає на рівень задоволення населення сервісом обслуговування, на продуктивність праці, на спосіб використання вільного від роботи часу. В Українській РСР в роки Перебудови особливу увагу приділяли збільшенню обсягів послуг, наданих населенню, та підвищенню їх якості. Зокрема, про це мова йшла на квітневому пленумі (1985 р.) Центрального Комітету КПРС, де були поставлені завдання, пов'язані із більш повним задоволенням попиту населення на послуги [10, с.14]. Та й однією з важливих вимог Комуністичної партії Радянського Союзу було постійне підвищення народного добробуту життя радянських людей, що передбачало форсований розвиток усіх видів сервісу послуг [6, с.3]. Нам у спадщину дісталася економічна система УРСР із її здобутками і недоліками. Не винятком стала і сфера послуг. Щоб зрозуміти за яких саме умов сервіс побутового обслуговування може надати найкращі результати, потрібно «зазирнути» у минуле з метою проаналізувати механізми організації сфери обслуговування, визначити причинно-наслідкові зв'язки між її організацією та ефективністю.

До сьогоднішнього дня дослідники майже не приділяли уваги вище вказаним питанням. У радянський період окремі науковці охарактеризували становище в сфері побутового обслуговування населення, визначали його проблеми та перспективи. Зокрема це В. І. Куценко, Н. М. Вітренко, Г. А. Оганян та ін. [7; 8; 4; 14].

Основні завдання дослідження визначеної теми полягають в наступному:

- дослідити процес реалізації програмних завдань у сфері побутового обслуговування населення;
- проаналізувати вплив постанови «Про комплексну програму розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг на 1986 – 2000 роки» та Законів «Про індивідуальну трудову діяльність», «Про кооперацію», «Про державне підприємство (об'єднання)» на рівень задоволення потреб населення у послугах сервісу побутового обслуговування;
- визначити причини низької ефективності реалізації вище вказаних постанови та законів у сфері побутового обслуговування населення.

З метою збільшення обсягів послуг населенню та підвищення їх якості, восени 1985 р.

Центральний Комітет КПРС та Рада Міністрів СРСР прийняли Постанову «Про комплексну програму розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг на 1986 – 2000 роки» (Далі Комплексна програма). Особливу увагу в ній приділено питанням впровадження прогресивних форм і розширення послуг у торгівлі і громадському харчуванні, побутовому, житлово-комунальному, транспортному, туристичному та інших видах обслуговування населення [6, с.12].

В Українській РСР Центральним Комітетом КПУ та Радою Міністрів УРСР в грудні 1985 р. також була прийнята відповідна постанова, у якій за основу були взяті вище перераховані завдання. Зокрема, серед основних завдань у сфері побутових послуг було направлення їх розвитку на більш повне задоволення потреб населення у різних видах побутового обслуговування, на скорочення затрат праці в домашньому господарстві та її полегшення, збільшення вільного часу радянських людей [17].

У своїй доповіді Голова Ради Міністрів СРСР М. І Рижков «Про основні напрями економічного і соціального розвитку СРСР на 1986 – 1990 роки» зазначив, що в короткі терміни належить створити по суті нову галузь – сучасну високорозвинену сферу послуг, що охоплює побут, відпочинок, туризм, дозвілля людей, і вирішального перелому в цій важливій справі слід домогтися вже в XII п'ятиріччі [9, с.263].

Відповідно до поставлених завдань, на території Української РСР в роки XII п'ятирічки поступово збільшується кількість підприємств побутового обслуговування населення. А саме, у 1986 р. їх нараховувалося 41,4 тис., у 1987 р. – 42,2 тис., у 1988 – 43 тис., 1989 р. – 43,3 тис. [11, с.88; 12, с.129]. Також зростає обсяг реалізації побутових послуг населенню в цілому та на одного жителя. Зокрема, у 1986 р. обсяг реалізації побутових послуг населенню загалом становив 1536 млн. крб., обсяг реалізації побутових послуг на одного жителя – 45 крб., у 1987 р. загалом – 1720 млн. крб., на одного жителя – 50 крб., у 1988 р. загалом – 1939 млн. крб., на одного жителя – 55 крб., у 1989 р. загалом – 2177 млн. крб., на одного жителя – 63 крб. [11, с.88; 12, с.129].

У 1990 р. зменшилася кількість підприємств побутового обслуговування населення на 1,1 тис., але обсяг реалізації побутових послуг в цілому та на одного жителя зріс на 82 млн. крб. і на 1 крб. відповідно [13, с.121]. Така тенденція пояснюється тим, що відповідно до Закону «Про державне підприємство (об'єднання)», підприємства в СРСР почали діяти на основі повного господарського госпрозрахунку і самофінансування і за таких умов деяка частина підприємств побутового обслуговування населення стала не рентабельною, що, в свою чергу, призвело до припинення їхньої діяльності [15, с.21,56]. Зокрема, про це мова йшла на XIX Всесоюзній партконференції, де наголошувалося, що до слабких підприємств, які «підготовуються» за рахунок інших, доцільно застосовувати реорганізацію, а в крайньому випадку ліквідувати, передавши їх в оренду трудовим колективам або кооператорам [19, с.2].

У постанові XXVII з'їзду КПРС «Про основні напрямки економічного і соціального розвитку СРСР на 1986 – 1990 роки і на період до 2000 року» зазначалося: «забезпечити подальший розвиток і підвищення ефективності сфери послуг. Докорінно поліпшити якість і культуру обслуговування населення» [16, с.52]. За результатами опитування думка родин робітників і службовців про якість роботи підприємств, установ і організацій, що обслуговують населення, була такою: із 100 опитаних 36,5 % були не вдоволені роботою ательє із пошиття і ремонту одягу, 22,8 % – взуття, 20,6 % роботою майстерень по ремонту телевізорів, радіоприймачів та інших предметів культури, 17,1 % – побутових машин і приладів, 8,1 % – роботою підприємств і організацій по ремонту і будівництва житла на замовлення населення [11, с.94]. Причини невдоволення населення рівнем побутового обслуговування були різними. І пов'язані, перш за все, із недотриманням термінів виконання замовлення, наданням низькокваліфікованих послуг персоналом, зловживанням службовим становищем, незручним режимом роботи та місцем розташування побутових підприємств та іншими факторами [1, арк.5; спр.2, арк.18,20,21; 3, арк.29,30]. Зокрема, мешканець міста Дніпропетровська Ю. Мелешко скаржився, що потрібно чекати два-три тижні майстрів для того, щоб вони засклили вікно, в м. Полтава, як зазначив І. Дивногорцев, кореспондент «Экономической

газети», меблі ремонтують протягом десяти днів, побутову техніку – протягом двох тижнів [18, с.14,15]. Крім того, зустрічалися непоодинокі випадки, коли працівники побутових підприємств зовсім не приїжджали на виклики для ремонту побутової техніки [19, с.10]. Е. Заволока негативно оцінила роботу однієї із хімчисток м.Кривого Рогу, після якої зданий нею плащ значно поменшав у розмірах та «отримав» на полах і спині білі плями [20, с.3].

Серед основних причин невдоволення населення побутовим обслуговуванням були також погане забезпечення підприємств сировиною та їх низька матеріально-технічна база. Незважаючи на те, що у Комплексній програмі відмічались високий рівень впровадження сучасної техніки і технологій у сферу послуг, покращення її забезпечення обладнанням, матеріалами і комплектуючими виробами [6, с.12], в реальності дійсність у цій сфері досить часто була протилежною від вище вказаних стверджень. А саме, матеріально-технічне постачання підприємств побуту досить часто бажало бути кращим як по кількісним, так і по якісним показникам. Зокрема, Керченська фабрика індопошиву та ремонту взуття вимушена була повернути 39 % отриманих шкіряних матеріалів із-за низької їх якості. В Ленінському райпобуткомбінаті Кримської області із-за відсутності запчастин протягом більш ніж одного року не здійснювався ремонт транспортних засобів, холодильників, меблів [3, арк.27]. М. І. Корнієнко, начальник управління економіки, перспективного планування, бухгалтерського обліку і звітності Мінпобуту УРСР, з цього приводу зазначив: «Основне для нас – постачання. Якби його поліпшити, то відпало б у нас від галузі близько 60 відсотків невирішених питань» [19, с.1]. Отже, ефективній роботі побутових підприємств заважало їх недостатнє задоволення сировиною та технічним забезпеченням.

Програмою Комплексного розвитку в майбутньому передбачалося здійснити заходи щодо подальшого зміцнення матеріально-технічної бази галузей сфери послуг на основі впровадження науково-технічного прогресу, оснащення підприємств і організацій високопродуктивним обладнанням, машинами, механізмами, ефективного використання [6, с.12]. На практиці, як правило, високопоставлені завдання реалізовувалися досить повільно. Зокрема, станом на квітень 1988 р. 60 % обладнання побутового сервісу в Кримській області не відповідало сучасному рівню та підлягало заміні. Лише 1 % по технічно-економічним показникам відповідав найкращим зарубіжним зразкам [3, арк. 59]. Директор Чернігівської фабрики «Ремвзуття» Т. Прохоренко з цього приводу зазначав, що виробничі потужності фабрики знаходилися на низькому рівні, понад 60 % обладнання було фізично зношеним і морально застарілим, відпрацювавши по 10 - 25 років [21, с.6].

З метою посилення зацікавленості виробничих об'єднань (підприємств) в більш повному задоволенні потреб населення в побутових послугах, з 1 січня 1985 р. був започаткований економічний експеримент у системі Мінпобуту УРСР, пов'язаний із розширенням господарської самостійності. На початку він діяв на підприємствах Дніпропетровського, Кримського, Львівського, Полтавського обласних і Київського місцевих управлінь побутового обслуговування населення. З 1986 р. на нові методи господарювання перейшли всі підприємства Укрпобутрадіотехніки [8, с.14]. А з 1 січня 1988 р., відповідно до Закону СРСР «Про державне підприємство (об'єднання)» – всі підприємства побутового обслуговування. Головна мета нововведень полягала в тому, щоб економічно зацікавити робітників сфери побутового обслуговування розширювати обсяги надання послуг та підвищувати їх якість. Експеримент в дії, як і сам закон, показали, що абсолютно ніяких економічних важелів, які б реалізовували поставлені завдання, фактично не було. Гальмом для ефективного розвитку підприємств побутового обслуговування населення, що були переведені на нові методи господарювання, являлося направлене Мінпобутом УРСР «Типове положення про нормативні методи розподілення прибутків на 1988 – 1990 роки», в якому були встановлені нормативи відрахування в бюджет та керівні органи. Потрібно зазначити, що нормативи відрахувань досить часто змінювалися і, як правило, підвищувалися для високорентабельних підприємств і об'єднань з метою покриття збитковості інших [5, с.9]. Крім того, заробітна плата робітників рентабельних підприємств була нижчою, ніж збиткових, оскільки останні отримували дотації від держави. Звісно, це не могло позитивно позначитися на рівні якості та ефективності побутового

обслуговування населення. За підсумками 1988 р. близько чверті підприємств Мінпобуту УРСР функціонували за рахунок інших [19, с.1].

У програмі Комплексного розвитку важливе місце відводилося завданню із забезпечення робітників всіма видами платних послуг за місцем роботи і проживання [6,с.5]. Якщо говорити про якість побутових послуг, наданих на підприємствах на платній основі, то вона в більшості була незадовільною. Про це свідчать дані опитування робітників і службовців, які користувалися такими послугами за місцем роботи. А саме – 59,1 % опитаних якість побутових послуг оцінювали негативно [11, с.95]. Крім того, відбувалася повільна організація щодо створення стаціонарних та комплексних прийомних пунктів побутового обслуговування робітників на підприємствах. На кінець 1988 – початок 1989 рр. за місцем роботи трудових колективів були відкриті 4,5 тис. ательє, майстерень і прийомних пунктів служби побуту і це при тому, що за наказом Ради Міністрів УРСР до вище вказаного процесу були залучені 47 тис. підприємств побутового обслуговування населення [5, с.5]. У створених стаціонарних та комплексних прийомних пунктах кількість побутових послуг була не чисельною. Результати вибіркового обстеження думки населення про якість платних і безкоштовних послуг, наданих за місцем роботи, показали, що 60 % опитаних взагалі не користувалися побутовими послугами із-за їх відсутності [5, с.5].

У СРСР, в тому числі і в УРСР, «на руках» населення накопичилась значна кількість грошових збережень, що було викликано, перш за все, незадоволеним попитом на товари народного споживання та послуги сервісу обслуговування. Тому з метою зменшення незабезпеченої кількості грошової маси та зростання грошового обороту на XXVII з'їзді КПРС одним із самих актуальних завдань було визначено найбільш повне задоволення платоспроможного попиту населення в товарах і послугах [9, с.262]. А в Комплексній програмі із цього приводу зазначалося, що збільшення обсягів та кількості надання послуг повинно бути в повній відповідності із зростаючими грошовими доходами населення [6, с.4]. Відповідно до поставлених завдань за роки XII п'ятирічки обсяг реалізації побутових послуг міському населенню на платній основі загалом та в розрахунку на одного жителя поступово зростав. Зокрема, в 1986 р. в міських поселеннях він становив: загалом 1536 млн. крб., в розрахунку на одного жителя – 45 крб., в 1987 р.: загалом – 1720 млн. крб., в розрахунку на одного жителя – 50 крб., в 1988 р.: загалом – 1939 млн. крб., в розрахунку на одного жителя – 55 крб., в 1989 р. в цілому – 2177 млн. крб., в розрахунку на одного жителя – 63 крб., в 1990 р. загалом – 2259 млн. крб., в розрахунку на одного жителя – 64 крб. [11, с.88; 12, с.129; 13, с.121].

Вагоме значення у покращенні задоволення населення побутовими послугами відводилося кооперативам. Основним завданням діяльності кооперативів даного сектору економіки було насичення ринку послугами сервісу побуту. Слід зазначити, що створення кооперативів відбувалося досить стрімко. На 1 січня 1988 р. в УРСР їх було зареєстровано 1790, в тому числі в сфері побутового обслуговування – 892. На 1 січня 1989 р. кількість кооперативів у галузі побуту становила 4252 [4, с.14].

Потрібно зауважити, що поряд із державними ательє і майстернями робітники кооперативів вигравали у маневреності, підприємливості та боротьбі за замовника. Але, досить часто, робота вище вказаних осіб гальмувалася непродуманістю механізмів впровадження постанови Ради Міністрів СРСР від 5 лютого 1987 р. «Про створення кооперативів з побутового обслуговування населення» та Закону СРСР «Про кооперацію» від 26 червня 1987 р. Основною причиною неефективної діяльності кооперативів був низький рівень їх забезпеченості матеріально-технічними ресурсами. Зокрема, в силу вказаних причин, поширеним явищем була відсутність діяльності кооперативів протягом певного періоду з моменту їх заснування, або взагалі їх ліквідація. А саме, кооперативи «Темп» та «Затишок» з обслуговування автотранспортних засобів та ремонту житла на замовлення населення, створені при Красногвардійському райпобуткомбінаті 20 листопада 1987 р., станом на 17 березня 1988 р. не розпочали свою роботу. У 1987 р. при Джанкойському райпобуткомбінаті було створено п'ять кооперативів, з яких у січні 1988 р. два зазнали ліквідації [3, арк.34,38].

Слід зауважити, що не поодинокі кооперативи займалися торговою діяльністю, замість

здійснення своєї основної функції – надання побутових послуг населенню. А саме, кооператив «Темп», організований при Джанкойському міськпобуткомбінаті, через торгові організації реалізовував свою виготовлену продукцію: швейні, взуттєві, галантерейні вироби [3, арк.35].

Удосконаленню сервісу побутового обслуговування мав сприяти Закон СРСР «Про індивідуальну трудову діяльність», прийнятий 19 листопада 1986 р. На практиці ж приватники зіштовхувалися під час організації своєї роботи з тими ж проблемами, що й робітники кооперативів. А саме, з недостатнім забезпеченням матеріально-технічними ресурсами. Крім того, внаслідок прийнятого закону, поширеним явищем став відтік трудових ресурсів з державних підприємств, що призводило до погіршення їх роботи та, навіть, закриття цілих підрозділів. Зокрема, в Кримській області УРСР протягом 1988 р. з 6 підприємств курортної зони, що надавали фото послуги, звільнилося 93 фотографа [3, арк.143]. Таким чином, даний закон сприяв не розширенню побутових послуг, а лише їх заміні діяльністю приватників.

На державних підприємствах, з метою підвищення ефективності праці робітників та їх зацікавленості в результатах праці, були введені нові механізми господарювання. Вони, перш за все, були пов'язані із введенням бригадної та договірної форм організації праці. Безумовно такі впровадження змінювали стан речей в побутовому обслуговуванні на краще. Про це свідчать дослідження В.І. Куценко, котра зазначила, що 48,3 % працівників галузі, які працювали за бригадним підрядом, реалізовували населенню 52,2 % всього об'єму послуг [7,с.51]. На підприємствах, де робітники працювали на основі договірної форми, продуктивність праці була в 1,3 – 1,4 рази вищою, порівняно з колективами, які працювали за старою системою, зменшилась кількість скарг населення на якість наданих послуг [4, с.15].

Отже, в роки Перебудови було розгорнуто комплекс заходів для покращення сервісу побутового обслуговування населення. З цією метою впроваджувалися нові форми організації праці на підприємствах, були залучені до надання побутових послуг різні категорії населення, розширено колективну власність, вдосконалювалася матеріально-технічна база. Наслідки перетворень, що були здійснені в зазначеному напрямку, давали позитивні результати, але в цілому не вирішили високопоставлені завдання. Досить часто, за відгуками споживачів, якість та швидкість сервісу побутового обслуговування бажала бути кращою. Основними причинами не реалізованих вище зазначених завдань, являлися не продуманість механізмів їх впровадження, відсутність економічної зацікавленості робітників у результатах своєї праці, низька матеріально-технічна база.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів в Автономній республіці Крим, ф. р-3944, оп. 1, спр. 3093, 71 арк.
2. Державний архів в Автономній республіці Крим, ф. р-3944, оп. 1, спр. 3095, 58 арк.
3. Державний архів в Автономній республіці Крим, ф. р-3944, оп. 1, спр. 3106, 161 арк.
4. Витренко Н. М. Оценка уровня развития социальной инфраструктуры региона / Наталья Михайловна Витренко. – К.: Общество «Знание», Украинской ССР, 1988. – 16 с.
5. Козак В. Актуальные вопросы развития бытового обслуживания населения в новых условиях хозяйствования / В. Козак, М. Войнаренко, В. Гайдук // Экономика советской Украины. – 1989. – № 1. – С. 3 – 10.
6. Комплексная программа развития производства товаров потребления и сферы услуг на 1986 – 2000 годы. – М.: Политиздат, 1985. – 48 с.
7. Куценко В. И. Сфера услуг: новые подходы / Вера Ивановна Куценко. – К.: Политиздат Украины, 1989. – 176 с.
8. Куценко В. И. Социальная сфера – ускоренное развитие / Вера Ивановна Куценко. – К.: Общество «Знание», Украинской ССР, 1987. – 48 с.
9. Материалы XXVII съезда КПСС, 25 февраля – 6 марта 1986 г. – М.: Политиздат, 1986. – 352 с.
10. Материалы Пленума Центрального Комитета КПСС, 23 апреля 1985 года. – М.: Политиздат, 1985. – 31 с.
11. Народне господарство Української РСР у 1988 році: Стат. щорічник / Міністерство

- статистики УРСР. К.: Техніка, 1989. – 471 с.
12. Народне господарство Української РСР у 1989 році: Стат. щорічник / Міністерство статистики УРСР. К.: Техніка, 1990. – 463 с.
  13. Народне господарство Української РСР у 1990 році: Стат. щорічник / Міністерство статистики УРСР. К.: Техніка, 1991. – 496 с.
  14. Оганян Г. А. Совершенствование сферы услуг / Георгий Артемович Оганян. – К.: Общество «Знание», Украинской ССР, 1988. – 48 с.
  15. О коренной перестройке управления экономикой: сборник юридический актов / сост. А. Лаяль. – Таллин: Эсти раамат, 1988. – 284 с.
  16. Основні напрями економічного і соціального розвитку СРСР на 1986 – 1990 роки і на період до 2000 року. – К.: Політвидав України, 1986. – 95 с.
  17. Про Комплексну програму розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг в Українській РСР на 1986-2000 роки [Електронний ресурс] / Рада Міністрів УРСР, Постанова № 460 від 27.12.1985. – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data/akt777/page5.htm>
  18. Служба побуту України, 1987, № 2
  19. Служба побуту України, 1989, № 1
  20. Служба побуту України, 1990, № 2
  21. Служба побуту України, 1990, № 4

REFERENCES

1. Derzhavnyi arkhiv v Avtonomniy respublitsi Krym, f. r-3944, op. 1, spr. 3093, 71 ark.
2. Derzhavnyy arkhiv v Avtonomniy respublitsi Krym, f. r-3944, op. 1, spr. 3095, 58 ark.
3. Derzhavnyy arkhiv v Avtonomniy respublitsi Krym, f. r-3944, op. 1, spr. 3106, 161 ark.
4. Vitrenko N. M. Otsenka urovnia razvitiia sotssalnoy infrastruktury regsona / Nataliia Mikhalovna Vitrenko. – К.: Obshchestvo «Znaniye», Ukrainskoy SSR, 1988. – 16 s.
5. Kozak V. Aktualnyye voprosy razvitiia bytovogo obsluzhivaniy nasyeleniia v novykh usloviiah khoziaystvovaniia / V. Kozak, M. Voynarenko, V. Hayduk // Ekonomika sovyetskoy Ukrainy. – 1989. – № 1. – S. 3 – 10.
6. Kompleksnaia programma razvitiia proizvodstva tovarov potrebyleniia i sfery uslug na 1986 – 2000 gody. – М.: Politizdat, 1985. – 48 s.
7. Kutsenko V. I. Sfyera uslug: novyye podkhody / Vera Ivanovna Kutsenko. – К.: Politizdat Ukrainy, 1989. – 176 s.
8. Kutsenko V. I. Sotsialnasa sfyera – uskoryennoye razvitiye / Vera Ivanovna Kutsenko. – К.: Obshchyestvo «Znaniye», Ukrainskoy SSR, 1987. – 48 s.
9. Materialy XXVII syezda KPSS, 25 fevralia – 6 marta 1986 g. – М.: Politizdat, 1986. – 352 s.
10. Materialy Plyenuma Tsentralnogo Komiteta KPSS, 23 aprielia 1985 goda. – М.: Politizdat, 1985. – 31 s.
11. Narodne gospodarstvo Ukrainskoi RSR u 1988 rotsi: Stat. shchorichnyk / Ministerstvo statystyky URSR. К.: Tekhnika, 1989. – 471 s.
12. Narodne gospodarstvo Ukrainskoi RSR u 1989 rotsi: Stat. shchorichnyk / Ministerstvo statystyky URSR. К.: Tekhnika, 1989. – 463 s.
13. Narodne gospodarstvo Ukrainskoi RSR u 1990 rotsi: Stat. shchorichnyk / Ministerstvo statystyky URSR. К.: Tekhnika, 1989. – 496 s.
14. Oganian G. A. Sovyershnyestvovaniye sfery uslug / Gyeorhiy Artyemovich Oganian. – К.: Obshchestvo «Znaniye», Ukrainskoy SSR, 1988. – 48 s.
15. О koryennoy pyeryestroyke upravleniia ekonomikoy: sbornik yuryedicheskig aktov / sost. A. Laial. – Tallin: Eesti raamat, 1988. – 284 s.
16. Osnovni napriamy ekonomichnogo i sotsialnogo rozvytku SRSR na 1986 – 1990 roku i na period do 2000 roku. – К.: Politydav Ukrainy, 1986. – 95 s.
17. Pro Kompleksnu programu rozvytku vyrobnytstva tovariv narodnogo spozhyvannia i sfery poslug v Ukrayinskii RSR na 1986-2000 roku [Elektronnyi resurs] / Rada Ministriv URSR, Postanova № 460 vid 27.12.1985. – Rezhym dostupu: <http://ukraine.uapravo.net/data/akt777/page5.htm>

18. Sluzhba pobutu Ukrainy, 1987, № 2.
19. Sluzhba pobutu Ukrainy, 1989, № 1
20. Sluzhba pobutu Ukrainy, 1990, № 2
21. Sluzhba pobutu Ukrainy, 1990, № 4

Бардашевская Ю. Бытовое обслуживание населения Украинской ССР в годы Перестройки (1985 - 1991): программные задачи и реалии.

Основной целью исследования является уровень развития сервиса бытового обслуживания населения в Украинской ССР в годы Перестройки. В исследовании были использованы диалектический метод, метод анализа и синтеза, обобщающие методы.

В данной статье проанализированы поставленные задачи программных документов относительно развития сферы бытовых услуг и механизмы их реализации. Раскрыто влияние постановлений «О комплексной программе развития производства товаров народного потребления и сферы услуг на 1986 - 2000 годы», «О создании кооперативов по бытовому обслуживанию населения» и Законов «Об индивидуальной трудовой деятельности», «О кооперации», «О государственном предприятии (объединении)» на уровень удовлетворения потребностей населения в услугах сервиса бытового обслуживания. Также определены причины малоэффективного влияния выше указанных нормативных актов на уровень удовлетворения населения в данных видах услуг. Охарактеризовано качество и культура бытового обслуживания населения. Проанализирован уровень обеспечения рабочих и служащих бытовыми услугами по месту работы и месту жительства.

Ключевые слова: сфера услуг, платные услуги, бытовое обслуживание, материально-техническая база, кооператив, индивидуальная трудовая деятельность.

Bardashevskaja J. Consumer Service in the Ukrainian SSR during Perestroika (1985 - 1991): policy challenges and realities.

The main goal of the research topic chosen is the level of service consumer services in the Ukrainian SSR during perestroika.

During the study were the use of the dialectical method, analysis and synthesis, generalizing methods.

In this article the given tasks of policy documents concerning development of everyday services and mechanisms for their implementation. Reveals the influence of resolutions «On the development of a comprehensive program of consumer goods and services sector in 1986 - 2000 years», «On the establishment of cooperatives with consumer services» and the Law «On self-employed», «On Cooperation», «On state-owned enterprise (association)» on the level of needs of the population for services and service consumer services by reason of their inefficient impact on the level of dissatisfaction in these types of services. Described the quality and culture of consumer services. The level of security of workers and employees of public services in the workplace and the community.

Key words: services, Public Services, domestic services, physical infrastructure, cooperative, self-employment

Одержано 14.11.2013